

CHARTA EURÓPSKEJ SIETE GRAMOTNOSTI

CHARTA EURÓPSKEJ SIETE GRAMOTNOSTI

OBSAH

Preambula	1
Ustanovenia	
Hlava 1: Meno, sídlo, úloha, trvanie	5
Hlava 2: Členstvo v sieti	6
Hlava 3: Orgány Európskej siete gramotnosti	12
Hlava 4: Rada ELN (Valné zhromaždenie)	12
Hlava 5: Výkonný výbor	17
Hlava 6: Finančný výkaz a rozpočet	23
Hlava 7: Ukončenie siete	24
Vnútorne pravidlá	26

CHARTA EURÓPSKEJ SIETE GRAMOTNOSTI

PREAMBULA

Spoločne vyhlasujeme, že gramotnosť je kľúčovým nástrojom na dosiahnutie rozvoja ľudstva, slobody a svetového mieru. Gramotnosť je produktívna schopnosť (základné právo), ktorej jadro spočíva v kompetencii narábať so zreteľným, ustáleným písmom. Rozvoj tejto schopnosti je o to dôležitejší v dnešných zložitých, digitálnych a multilingválnych spoločnostiach, kde gramotnosť umožňuje množstvo adaptívneho správania – najmä úplné využitie ľudského potenciálu a umožnenie efektívnej participácie v komunitách a podporovaní spoločenskej zmeny.

Efektívna participácia v komunitách znamená, že hraničná úroveň gramotnosti v danej oblasti je dosiahnutá. Písaný jazyk je podstatou bohatstva činností využívajúcich písomný prejav (napríklad od účtovníctva k literatúre; od práva k vede), a tým sa otvára cesta k početným druhom gramotnosti, ktoré sa často vyjadrujú adjektívizáciou, s prívlastkami ako digitálna, zdravotná, finančná, občianska, enviromentálna a tak ďalej. Nie všetko je gramotnosť, ale pokiaľ písaný jazyk, dokumenty a zručnosti v riadení literárnych zdrojov hrajú úlohu v oblasti označenej príslušným prídavným menom, daná oblasť musí byť považovaná za špecializáciu, ktorá si vyžaduje gramotnú myseľ. Hlavnou povinnosťou všeobecného, povinného vzdelávania je poskytovať všetkým deťom optimálne podmienky pre prekračovanie prahových úrovní v základných oblastiach gramotnosti (napr. v čítaní, písaní, matematike, prírodných vedách, humanitných vedách, umení).

Keďže moderné, digitálne a vysoko byrokratické spoločnosti závisia od bohatstva dokumentov, rozmanitých technológií a kodifikovaných postupov, zavádzanie spoločenskej zmeny si bežne vyžaduje dosiahnutie takej

odbornej úrovne v danej oblasti, aby sa mohla vykonať efektívna zmena. Zabezpečenie/poskytovanie prostriedkov na transformačné činnosti spoločnosti si poväčšine vyžaduje súbor zručností v oblasti gramotnosti, ktoré sú stredobodom vysokoškolského vzdelávania. Na záver pripúšťame, že v dnešných byrokratických spoločnostiach stať sa gramotným znamená prekročenie dvoch prahových úrovní gramotnosti a to jednej, ktorá umožňuje efektívnu participáciu a druhej pre realizovanie spoločenských zmien.

Takto zadefinovaná gramotnosť je mimoriadnym prejavom ľudskej slobody a rozkvetu. Gramotnosť je však tiež len nástrojom. Rovnako ako u iných nástrojov je potrebné zvážiť množstvo cieľov a hodnôt, z ktorých sa nástroj môže stať služobníkom. Toto je dôvod, prečo v tejto preambule k Charte siete gramotnosti chceme pomenovať niektoré základné ľudské hodnoty, ktoré považujeme za etické pri inštrumentálnom využívaní gramotnosti. Je zjavné, že gramotnosť sa dá využiť na podporu hodnôt, ktoré sú protichodné k tým, ktoré tu prehlasujeme. V takomto prípade signatári tejto Charty sa môžu proti tomuto použitiu postaviť a varovať pred škodlivými účinkami, ktoré takéto praktiky môžu mať na ľudí.

Súbor hodnôt, ktoré hlásame, sú tie, ktorých základy boli položené v starovekom Grécku a oživené v období renesancie a osvietenstva, potvrdené vo Francúzskej revolúcii a v ústave Spojených štátov, ktorými sa riadili pri založení Organizácie Spojených národov a Európskej únie a ktoré boli vyhlásené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v Charte základných práv Európskej únie. Tento súbor hodnôt, ktoré vyznávame sú všeobecne označované ako humanistické alebo európske hodnoty, keďže sú neodmysliteľne spojené s históriou nášho kontinentu a globalizáciou jeho kultúry na celom svete. Napriek tomu, že sa môže objaviť konkrétny argument týkajúci sa geopolitického pôvodu tohto súboru hodnôt, relevantnejší je jeho potenciál univerzálnosti a jeho nezávislý vznik v iných

kultúrach, ktoré mali veľmi malý kontakt s Európou. Humanistické hodnoty siahajú od uznania ľudskej dôstojnosti až po potvrdenie všeobecných ľudských práv, čím zahŕňajú sériu krokov smerujúcich k vytvoreniu humanistického svetonázoru, ktorý zahŕňa základné hodnoty ako: humanizmus, racionalita, sekularizmus, právny poriadok, demokracia a ľudské práva.

Humanizmus považuje ľudskú dôstojnosť, ľudskú činnosť a ľudskú bytosť za neodcudziteľné jadro a jednotku spoločnosti. Všetci ľudia sú si rovní a ich dôstojnosť je nedotknuteľná. Ľudský rozvoj je nevyhnutnou podmienkou pre úplnú aktualizáciu ľudského potenciálu a podstaty.

Pod slovom racionalita sa rozumie, že ľudský rozum je zdrojom pochopenia a môže ustanoviť pravdivosť prostredníctvom stanovených logických a empirických postupov bez ohľadu na to, kto ich uplatňuje. To znamená, že rozum dokáže odlíšiť nepravdivé tvrdenia od pravdivých, alebo aspoň prekonať neustálu falzifikáciu. Filozofia a veda sú vyvrcholením racionality.

Sekularizmus navrhuje oddelenie duchovných sfér a svetských záležitostí. Do určitej miery sekularizmus vychádza z racionality, keďže práve uplatňovaním princípov rozumu môžu ľudia dospieť k tomu, že začnú spochybňovať validitu a právomoc náboženských dogiem. Keďže toto spochybňovanie môže byť kľúčové pre vedecké úsilie, zdá sa rozumné tieto dve sféry oddeliť. Sekularizmus nenaznačuje žiaden úsudok týkajúci sa náboženských záležitostí, poukazuje len na to, že vyznávanie alebo nevyznávanie náboženskej viery by malo byť záležitosťou osobného života každého človeka a prezentuje všeobecný názor, že otázky božej moci by mali byť oddelené od ľudských činností, ktoré priamo nesledujú náboženské ciele.

Právny poriadok je založený na písomnom jazyku a na presvedčení ako by sa mala presadzovať ľudská spolupráca a právomoc. Rovnosť pred

zákonom, deľba štátnej moci, predvídateľnosť vládnych krokov a systém vzájomnej kontroly a rovnováhy medzi zložkami moci sú základnými princípmi právneho poriadku a spoločnými znakmi moderných, dobre rozvinutých štátov.

Demokracia je vláda ľudu. Demokratické štáty sú tie, ktoré prijali a uplatňujú súbor noriem, medzi ktoré patria okrem iného: slobodné voľby, demokratická ústava (právny poriadok), existencia opozície, sloboda prejavu a ochrana menšín.

Všeobecné ľudské práva sú vyvrcholením humanistického svetonázoru a ustanovujú normy pre hodnotenie dobre rozvinutých a morálnych spoločností, v ktorých môžu jednotlivci slobodne rozvíjať naplno svoj potenciál. Ľudské práva spočívajú na troch pilieroch: slobode, rovnosti a solidarite, ktoré sú zvyčajne špecifikované v piatich oblastiach: politické, občianske, hospodárske, sociálne a kultúrne ľudské práva; sú univerzálne, neodňateľné, neodcudziteľné a nedeliteľné.

Z uvedených šiestich základných hodnôt možno odvodiť mnohé ďalšie, takže neúplný zoznam by zahŕňal aj ľudský rozvoj, vzdelávanie, vedu, pravdu, slobodu, súkromie, rovnosť, rozmanitosť, mier a solidaritu. Signatári a členovia Európskej siete gramotnosti sa riadia týmito hodnotami a uznávajú, že dosiahnutie lepšieho sveta pre všetkých je možné spájaním gramotnosti a humanistických hodnôt. Pri dodržiavaní vyššie uvedených hodnôt a vzhľadom na inštrumentálnu povahu gramotnosti všetci členovia Európskej siete gramotnosti potvrdzujú svoju angažovanosť v zdokonaľovaní a šírení gramotnosti, aby sa mohol vytvoriť skutočne humánny svet.